

VRIJE RUIMTE

**ONDERNEMENDE
RUIMTELIJKE PLANNERS
GEZOCHT**

Wise city Eindhoven – Strijp-S

2015 was het Jaar van de Ruimte: een initiatief van enkele Nederlandse ruimtelijke professionals. Het resultaat? De ruimtelijke planning wordt al doende opnieuw uitgevonden en het zelfbewustzijn van de ruimtelijke planners is gegroeid: “De ruimtelijke planning is dood, leve de ruimtelijke planning!” Het zal vast ook met het eind van de financieel-economische crisis te maken hebben maar we kunnen het in ieder geval weer hebben over de toekomstagenda van Nederland, over visie en over de betekenis van ontwerp onderzoek!

Zowel de inhoud van het vak, als de manier van uitoefenen verandert momenteel drastisch. In 2015 hebben we afscheid genomen van de autonome plannenmakers, die vanuit hun bolwerken integrale ontwerpen voor het land, de regio's en de steden konden maken. Afscheid van een traditie van stedelijke uitleg en functiescheiding. Afscheid van de erfenis van CIAM en Le Corbusier. Op de slotbijeenkomst van het Jaar in Amersfoort werd het Manifest2040 gepresenteerd (zie www.wijmakennederland.nl) met aandacht voor de nieuwe opgaven, principes en praktijken. De toekomstagenda bevat 7 onvermijdelijke opgaven, zoals de energietransitie en het gezondheidsvraagstuk; thema's waarbij de ruimtelijke planners zullen moeten laten zien dat zij een maatschappelijke meerwaarde kunnen leveren. Tot nu toe zijn ruimtelijke planners nauwelijks gevraagd om zich hiermee te bemoeien. Willem Salet c.s. propageren daarom een activistische planning, een praktijk waarin de planners op de rug van maatschappelijke urgenties springen (zie: 'Toevoegen van Ruimtelijke kwaliteit', de publicatie bij de lezingenreeks Ruimtelijke kennis voor het Jaar van de Ruimte).

In het Jaar van de Ruimte zijn enkele maatschappelijke velden naar voren gekomen, waar de meerwaarde van de ruimtelijke planning wel wordt ingezien. Voor mij sprongen er drie domeinen uit. Allereerst was er veel motivatie merkbaar in de hoek van gezondheid en veiligheid. We werden herinnerd aan de basis van de woningwet van 1901 en de latere Wet RO: de volksgezondheid als driver achter de ruimtelijke transitie. Ook de wereld van het erfgoed liet duidelijk van zich horen met vernieuwde aandacht voor het landschap en het streven naar hergebruik van de bestaande gebouwen, infrastructuur en materialen. Tenslotte werden er in het Jaar nog meer bruggen geslagen tussen de wereld van ruimte en water. In zo'n uitnodigend klimaat is het goed mogelijk de meerwaarde van de ruimtelijke planning te laten zien.

Op andere velden is de vraag naar de meerwaarde van ruimtelijke planning veel minder uitgesproken, of zelfs afwezig. De kunst is om vernieuwende opdrachtgevers op te sporen, waardoor er een

kans wordt gecreëerd om de maatschappelijke meerwaarde van de planning aan te tonen. Dat vraagt van planners een ondernemende houding. Bij de energietransitie beperkt het zich tot nu toe tot de ruimtelijke inpassing van windmolens en zonnepanelen. Ook voor andere opgaven, zoals het in balans met de omgeving brengen van de agrarische productie, het anticiperen op de nieuwe technologie, maar ook de structurele huisvesting van statushouders wordt niet automatisch een beroep op ruimtelijke planners gedaan. Mooi is dat op die gebieden wel vernieuwende praktijken werden gevonden, zoals de Cleantech regio (energie), Food Valley (voedsel) en Wise city Eindhoven (voorbij de Brainport).

Ook werd in de loop van het Jaar duidelijk dat er vanuit bouwend en ontwikkelend Nederland een beroep op ruimtelijke planners wordt gedaan alsof er geen crisis is geweest: bouwen van nieuwbouwwoningen en outlet centres 'in de wei', of 'aan de kust'. Misschien is nog wel de grootste uitdaging voor de ondernemende ruimtelijke professionals om niet terug te veren in de oude agenda en werkwijzen. Mooi dat aan het eind van het Jaar en in het voorjaar van 2016 deze thema's in de media spelen. Met eerst het debat over de toekomst van onze kust en nu, na het omvallen van V&D, de zorg over onze binnensteden, worden de planners uitgenodigd om met

nieuwe perspectieven te komen.

Blijkbaar is het voor veel ruimtelijke planners moeilijk om zich te laten zien op de nieuwe velden. Tot nu toe vallen collega's als Adriaan Geuze, Dirk Sijmons, Cees Jan Pen en Wouter van Stiphout positief op. Zij zoeken de media en het grotere publiek. Hopelijk laat ook het nieuwe 'O-team' onder leiding van Joost Schrijnen snel van zich horen. Het lijkt mij mooi als de voorzitters van de Nederlandse en Vlaamse vakgenoten voortaan een prijs uit reiken voor 'de meest ondernemende ruimtelijke planner van het jaar'.

Hans Leeftang (Hans.Leeftang@minienm.nl) is adviseur Ruimtelijke Activering bij het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en mede-organisator van het Jaar van de Ruimte.